

'Met de huidige insectensterfte is er over één generatie alleen nog dode natuur'

18 mei 2018 15:45

Laatste update: 20 mei 2018 23:46

Het aantal insecten is de laatste decennia flink afgenomen. En dat is bijzonder slecht nieuws voor de natuur en dus voor de mens. Experts luiden de noodklok, omdat de gevolgen rampzalig kunnen zijn.

Wellicht was het je al opgevallen. Minder dode vliegen op je auto. Nog zelden muggen die je mond in vliegen tijdens een avondje fietsen. Dat klinkt misschien prettig, maar is allesbehalve goed nieuws.

"Het is twee voor twaalf", zegt Marcel Dicke, hoogleraar entomologie aan de Wageningen Universiteit. Hij spreekt van een alarmerende situatie die niet morgen maar vandaag opgelost moet worden. "We hebben geen tijd meer om eerst een onderzoek van dertig jaar te houden. We moeten er heel snel mee aan de slag."

In het kort

- Aantal loopkevers afgelopen twee decennia in Drenthe en Noord-Brabant met 72 procent afgenomen
- Aantal nachtvlinders nam af met 54 procent
- Insectengroepen nachtvlinders en loopkevers bevatten ongeveer 6 procent van alle in Nederland voorkomende insectensoorten
- Resultaten in lijn met het Duitse onderzoek (2017) waaruit bleek dat 76 procent van insecten de afgelopen 27 jaar is verdwenen

Dicke krijgt bijval van Natuurmonumenten. "*The time is now. We moeten echt iets doen*", zegt woordvoerder Björn van den Boom. "Als insectenpopulaties uiteindelijk echt instorten, gaat dat ook gevolgen hebben voor de rest van de natuur. Insecten vormen de onderste laag van de voedselpiramide. Als je die wegneemt, dan stort de piramide in. Dat betekent niet alleen dat vogels sterven doordat ze te weinig voedsel hebben, maar ook grotere zoogdieren. Als dit zo doorgaat, hebben we over één generatie nog wel natuur, maar die zal dan niet meer dan dood groen zijn."

Geen twijfel

Voor Dicke is het glashelder: het aantal insecten loopt al jarenlang terug. "Er is geen twijfel over mogelijk. Er zijn zo veel internationale studies die de afname van het aantal insecten laten zien."

Van den Boom: "Er is de laatste jaren in het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland en Nederland een aantal grote onderzoeken gedaan naar insectenafname. In een paar decennia is het aantal insecten met 50 tot 75 procent afgenomen. Ik denk ook wel dat mensen dat herkennen. Als je vroeger op een zomeravond naar een lantaarnpaal keek, zag je continu insecten op de lamp botsen. Nu zie je dat bijna niet meer."

Daarnaast merkt hij de daling van het aantal insecten ook aan de vogelstand. "Nu spring ik op van blijdschap als ik een veldleeuwerik hoor zingen, maar vroeger zag ik er elke drie meter één als ik rondliep door de natuur."

Wat moet er gebeuren?

Uit metingen die Natuurmonumenten in verschillende natuurgebieden heeft gedaan, blijkt dat er hogere concentraties stikstof, fosfaat en pesticiden zijn. "De

schaalvergroting van de landbouw en de manier waarop we ons landschap hebben ingedeeld, helpen niet mee", stelt Dicke.

"De akkers zijn nu ontzettend groot en er staat maar één gewas. Voor veel insecten is er niks meer te beleven, tenzij dat gewas hun lievelingskostje is. Aan de randen van de akkers zijn nog wel nuttige insecten te zien, zoals bestuivers of vijanden van plaaginsecten, maar in het midden van de akker niet meer."

En dus moet er wat veranderen en volgens Dicke moet die verandering "radicaal" zijn. "We moeten op een heel andere manier voedsel produceren. Daarbij is het belangrijk dat we een omslag maken naar echt duurzame landbouw. Die aanpassing moet niet op de schouders van boeren rusten, maar op de maatschappij als geheel. De boeren doen niks fout, ze doen alleen wat van hen wordt verlangd."

Van den Boom is boeren dankbaar, "omdat ze zorgen voor ons voedsel". "Ik neem de boeren ook niks kwalijk. Ze proberen hun bedrijf gezond te houden, zodat ze het eventueel kunnen overdragen aan hun kinderen. Dat is natuurlijk volkomen legitiem. Maar de landbouw zit nu op een spoor waar onze leefomgeving een te hoge prijs voor moet betalen."

“Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen om de positie van de producent te versterken.”

Björn van den Boom, Natuurmonumenten

Prijzen omhoog

Volgens Van den Boom staan agrariërs ook niet onwelwillend tegenover veranderingen. "Ik ga elke week op bezoek bij een bedrijf en ik spreek heel vaak boeren die deze veranderingen ook willen. Maar dat kan op dit moment niet, omdat het water ze vaak aan de lippen staat. Het is pas mogelijk als de prijzen van groente en fruit omhooggaan en dat hoeft waarschijnlijk maar met een paar cent te zijn."

Ingrid van Huizen, bestuurder van Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), zegt ook dat hogere prijzen zouden helpen bij het insectvriendelijker maken van akkers. "Daarmee wordt de druk van het telkens maar meer moeten produceren

erf gehaald en dat geeft boeren meer ruimte om risico te nemen", zegt ze.

"Ook zou het helpen als de eisen van de consument aan bijvoorbeeld fruit lager komen te liggen. Nu komt het vaak voor dat partijen voedsel niet geveild kunnen worden. Als die alsnog kunnen worden geveild, hebben de telers meer inkomsten."

Als boeren iets meer lucht krijgen, zouden ze ervoor kunnen kiezen minder bestrijdingsmiddelen te gebruiken. "Dat is weer beter voor de omgeving", aldus Van Huizen. "Een boer zou door een hogere omzet ook sneller geneigd kunnen zijn om de rand van zijn land braak te laten liggen of niet te bemesten, omdat hij het al redt met de rest van zijn oppervlakte grond."

Van den Boom denkt dat daar ook een rol ligt voor consumenten. "Er zit een verschil tussen een burger en een consument. Burgers willen een gezond landschap waar het goed mee gaat, maar consumenten willen alleen maar het prijskaartje scannen en grijpen direct naar het onderste schap waar de goedkoopste producten liggen. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen om de positie van de producent te versterken."

Geen bestrijdingsmiddelen

Volgens hoogleraar Dicke is landbouw zonder bestrijdingsmiddelen goed mogelijk. "Daarvoor kan een voorbeeld worden genomen aan de tuinbouwsector. Daar is

vijftig jaar geleden die omslag al gemaakt, dat kwam vanuit de sector zelf. Toen is begonnen met een biologische vorm van bestrijding, dus zonder tussenkomst van bestrijdingsmiddelen. Er wordt in kassen gebruikgemaakt van nuttige insecten, die schadelijke insecten opeten. Precies zoals het in de natuur ook gebeurt."

Volgens Dicke is het ook mogelijk om dat in open teelt toe te passen. "Als gebruik wordt gemaakt van de kennis uit de tuinbouwsector en van nieuwe ontwikkelingen in de akkerbouw, dan kan het. Op akkers in Zeewolde wordt daar al mee getest door Wageningen Universiteit en Research. Er is daar landbouwgrond gecreëerd die bestaat uit stroken met daarop verschillende gewassen. De stroken zijn breed genoeg om te kunnen oogsten, maar ook breed genoeg voor insecten om het midden van zo'n strook te bereiken. Net als in kassen worden voor gewassen schadelijke insecten opgegeten door andere insecten. De diversiteit is een belangrijk element van die aanpak."

Maar consumenten kunnen zelf ook iets doen. Iets heel simpels zelfs. Dicke: "Zolang ze nog insecticiden kopen om in hun eigen tuin te gebruiken, dragen ze direct bij aan het probleem."

Het is overigens niet zo dat er nu nog niks positiefs gaande is. Om de leefomstandigheden voor insecten te verbeteren, is vorig jaar het Deltaplan Biodiversiteit gestart. Daarbij is een breed scala aan partijen betrokken.

De eerste aanbevelingen worden aan het einde van de zomer overhandigd aan Carola Schouten, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. "We moeten als samenleving de indeling van ons landschap drastisch herzien", aldus Dicke. "Dan gaat het onder meer over hoe bermen door de provincie worden beheerd, maar ook over natuurgebieden, randen van akkers, tuinen en parken."

Niet te laat

Voor insecten is het nog niet te laat. Veel populaties zijn in staat om zich te herstellen. "Maar de situatie is wel echt alarmerend. Insecten zijn belangrijk voor de bestuiving van planten. Het gaat dan niet alleen om landbouwgewassen, maar ook om de natuur", aldus Dicke.

"Zo'n 75 procent van de planten is voor de voortplanting afhankelijk van insecten. Daarnaast ruimen ze organisch afval op. Het wordt een saaie, vieze bende zonder insecten."